

О'RTA ASRLARDA HIND FALSAFASIDA QONUN LOYIHASI

Semenov Yevgeniy
Baxtiyorjon G'aniboyev
SHMT dariy-ingiliz guruhi talabasi

Annotatsiya: Hindiston o'zining qonunlari va huquq tizmi asrlar osha vujudga kelgan va Hindiston xalqining o'zgaruvchan davrga moslashishi bilan hayot tarzida rivojlanib borishi bilan dunyodagi eng qadimiy huquqiy tizimlardan biriga ega. Hindiston huquq tizimi faqat inglizlar hukmronligi davrida muntazam ravishda shakllanib, rivojlanib bordi, degan noto'g'ri tushunchadir, aksincha an'anaviy qonunlar va qoidalarga rioya qilish va o'z vazifalarini bajarish Manusmriti Dharma, ya'ni Rule degan oyatlaridan kelib chiqqan holda amalga oshirilgan. Qonun davlatdagi eng yuqori hokimiyatdir va Dharma maqsadini amalga oshirish uchun Qirol ham Qonunga bo'ysunadi.

Kalit so'zlar: Ashrama : o'z ichiga oladi hayot to'rt bosqichlari quyidagilar brahmacharya (talaba hayot), Grihastha (uy egasiga), Vanaprastha (o'rmonda yashovchi) va Sanyasa (rad etuvchi). Dharmashastra da sanab o'tilgan ikkinchi mavzu - " vyavaxara ". Vyavaxara - bu qonunlar va yuridik protseduralar. Ular sudni tashkil qilish, guvohlarni tinglash va so'roq qilish, jazo tayinlash va ijro etish va adolatni ta'minlash uchun " rajadharma " yoki qirolning vazifalari va majburiyatlarini o'z ichiga oladi

Hindiston tarixi davomida u qadimgi Hind vodiysi sivilizatsiyasi va Vedalar asr davriga qadar Shimolda Xaryanka va Mauryan sulolalariga, so'ngra Hindiston janubidagi Sangam va Chola sulolalariga, so'ngra Islom Dehli Sultonligi imperiyasiga, so'ngra Mug'allar va Britaniya imperiyasi, hanuzgacha Hindistonda uning huquqiy tizimi va mexanizmlaridan foydalanamiz. 1947 yil 15-avgustda Hindiston mustaqilligidan so'ng, Hindiston konstitutsiyasini shakllantirish uchun ta'sis assambleyasini tuzdi, u demokratiya, dunyoviylik, birodarlik va eng muhimi, mamlakatdagi har bir inson uchun tenglik huquqi tamoyillarini qabul qildi, ammo biz bir xil yo'l tutdik. qonun tizimi va infratuzilmasi, shuningdek, hozirgi paytda Hindistonda majburiy qo'llaniladigan qonunlarning aksariyati Buyuk Britaniya davridan kelib chiqqan. Konstitutsiya chet el konstitutsiyalaridan ko'pgina printsiplarni qabul qildi, parlamentning boshqaruv shakli va qonun ustuvorligi Buyuk Britaniyadan va huquqiy tizimlardan olingan, hatto tuzilishining aksariyati Hindiston hukumati to'g'risidagi qonundan olingan,

Axborot texnologiyalari va sun'iy intellekt paydo bo'lishi bilan Hindiston yuridik tizimi va kasbining kelajagi porloq bo'lib tuyuladi, chunki ushbu texnologiyalar

adolatni etkazib berish samaradorligini va xarajatlarini etkazib berishni ta'minlaydi. Shunday qilib, ushbu maqolada tadqiqotchi Hindistondagi tarixiy, hozirgi va huquqiy tizim va kasbning kelajagi qanday bo'lishini tahlil qiladi.

Hindiston dunyodagi eng qadimgi sud tizimiga ega. Boshqa biron bir sud tizimida qadimiy yoki yuksak nasabga ega bo'lmagan.

Hindistonning huquqiy tarixi neolit davriga borib taqaladigan dunyodagi eng qadimgi tarix bo'lib, fuqarolik va jinoiy sud qaroridan iborat bo'lib, Hind Vodiysi sivilizatsiyasiga qadar davom etgan, ammo Hindistonning tarixiy huquqiy tizimi va merosining asosiy dalillarini topish mumkin. Vedalar davridan boshlab, adolat va qonunning asosiy g'oyasi Dharma g'oyasi tomonidan Puranas va Smritis kabi hindlarning turli xil matnlarida tasvirlangan.

Dharma, odatda, solihlik yoki burchning printsiplari, muqaddaslik printsiplari, shuningdek, birlik printsiplari. Yudhishtira Bhishmaga bergan ko'rsatmasida mojaroni keltirib chiqaradigan narsa Adharma, mojaroga chek qo'yadigan va birlik va hamjihatlik keltiradigan narsa Dharma deb aytiladi.

Brihaspati Smiritining so'zlariga ko'ra, Qadimgi Hindistonda oilaviy sudlardan boshlanib, qirol bilan tugaydigan sudlar ierarxiyasi mavjud edi. Eng past oilaviy hakam edi. Keyingi yuqori sud sudya edi; Praadivivaka yoki adhyaksha deb nomlangan bosh sudya edi.

Shuningdek, Hindistondagi hozirgi panchayat tizimiga juda o'xshash bo'lgan mashhur sudlarning kontseptsiyasi mavjud edi va hukumat vaqtiroq uni nazorat qilmasligi kerak edi. Podshoh o'z bo'ysunuvchilari uchun javobgardir va ularni himoya qilishi kerak. Ushbu sudlardagi tortishuvlar vaziyatning og'irligi to'g'risida qaror qabul qilindi va qarorlar hozirgi Hindiston tizimida mavjud bo'lgan yuqori hokimiyat sudi tomonidan ham bekor qilindi. Shuning uchun hozirgi tuzilish qadimgi tuzilishga nisbatan ierarxiya tartibida o'xshashlikka ega.

O'rta asr Hindistonidagi huquqiy tizim:

Hindistonda O'rta asrlar davrida Mitakshara huquq maktabi XI asrda Chalukya hukmdori tomonidan tuzilgan eng keng tarqalgan qonun bo'lib, bu qonunning juda aniq talqini bo'lgan. Bugungi kunda ushbu qonun Hindistonning "Birlashgan oila" qonunlarining asosiga aylandi XI asrda Muhammad G'ori milodiy 1192 yilda Tarainning ikkinchi jangida Prithviraj Chauhanni mag'lubiyatga uchratganida Islom Hindistonga kirib keldi, bu bilan Qutubuddin Ayyub qullar sulolasiga mansub Dehlining birinchi sultoni bo'ldi.

Musulmonlar uchun Qur'on eng buyuk va Allohning so'zlarini o'z ichiga olgan yagona kitobdir. Hindistonda Islom davrida musulmon bo'lmaganlar uchun jeziya deb nomlangan soliq to'lashni talab qiladigan va hanafiylik mazhabi amal qilgan va amal qilgan. musulmon bo'lmaganlar majburiy bo'lmagan. Hindistonda Dehli Sultonligi nomi ostida islomiy hukmronlik qullar sulolasidan to'lo'ldiylar sulolasigacha (1206-

1526) hukmronlik qildi, shundan keyin Bobur Mug'al imperiyasi boshqaruvini boshlagan Ibrohim Lodiyni milodiy 1707 yilgacha va keyin Bahadurshoh Zafar vafotidan keyin Hindistonda musulmonlarning hukmronligi tugadi.

Sultonlik davrida yettita turli huquq sohalari bilan bog'liq bo'lgan yetti adolat sudi mavjud edi. Masalan, Divan-Mazlim ma'muriyat yoki byurokratiya bilan bog'liq nizolarni ko'rib chiqadi. Qozi hech qanday sud nazorati ostida bo'lmagan va ular diniy qonunlar bilan shug'ullanishadi. Musulmon bo'lmaganlar o'zlarining shaxsiy qonunlariga amal qilishlari va alohida sudlariga ega bo'lishlari uchun avtonomiyalarga ega edilar. Shunday qilib Sultonlik davrida sud tizimi to'g'ri tashkil etilmagan edi.

Yevropa va nasroniy davlatlarni emas, balki juda qadimiy va o'ziga xos bo'lmagan boshqa madaniyat qonuni g'oyasini tushunish uchun ushbu madaniyatning o'ziga xos xususiyatlarini va ayniqsa uning ruhini anglash kerak.

Qadimgi Hindistonning Vedalar madaniyatida huquq g'oyasi "haqiqat" atamasi bilan belgilandi. Tasvirlar tilida bu odamlarning xatti-harakatlari va xatti-harakatlaridan oldinroq bo'lgan va ularning sifati, niyati va turtkisini belgilaydigan "biron bir narsani" anglatardi. Zamonaviy so'zlar bilan aytganda, bu "buyurtma" edi. U allaqachon voqealarning vaqtinchalik ketma-ketligiga, nedensellikka asoslangan edi, uning yordamida inson ongi o'ta mavjud bo'lgan, ma'naviy olamning "rita" tartibi printsiptini ifoda etishga harakat qildi.

Yevropada, xususan katolik huquq tizimida bu hodisa "ilohiy qonun" deb nomlangan bo'lib, uni yer yuzida, yozma qonunda va yetarlicha xatti-harakatlarda ifodalash kerak edi. Hind madaniyatida Braxma dinida, veda hinduizmda Nizma obrazi va keyinchalik "rita" buyrug'i kundalik hayot madaniyatining ko'plab belgilari bilan ifodalangan: kiyim-kechak, o'zini tutish, nutq, dyamga, hayvonlarga munosabat. Maxsus soha vazifalar, hokimiyat, boshqa varnalar va keyinchalik kastlar haqidagi kelishmovchiliklardan iborat edi.

Bu asosan gapirishning hojati bo'lmagan, ya'ni og'zaki bo'lmagan ruhiy va intuitiv aloqa edi. Bu kollektiv psixikaning darajasi va tabiati. Bu kundalik hayotdan beri nazarda tutilgan

rita" printsipti "rita" ning kosmik printsiptining namoyon bo'lishi edi, keyin unga kollektiv ongsiz darajada rioya qilmaslik chiqarib tashlandi. Ushbu turdagi ijtimoiy xatti-harakatlarning arxaik tabiati nafaqat qadimgi hind madaniyatiga xos edi. Yevropa mentalitetiga ko'ra, bu etarlicha ijtimoiy tuzilgan va rivojlangan qadimiy jamoatning "qonundan oldingi" mavjudligi edi. Ijtimoiy me'yorning og'zaki so'zlashuvining yo'qligi va bundan tashqari, yozma ravishda, ya'ni Yevropa madaniy me'yorlariga muvofiq uning vizual ifodasi haqiqatan ham "qonun oldida" deb nomlanishi mumkin. Ammo, agar biz hindularning kundalik xulq-atvori turmush tarzidan kelib chiqadigan bo'lsak, unda bu shubhasiz "qonuniy" va eng yuqori darajada

huquqiy va axloqiy deb tan olinishi kerak. Aytish mumkinki, qadimgi hindular o'zlarining xatti-harakatlari qonuniy ekanligini bilishmagan.

Insoniyatning avvalgi xotirasi yo'qolishi bilan yangi "eksenel vaqt" yozish haqida paydo bo'ldi. Odamlar bir-birlarini avvalgi aloqa shakllarida tushunishni to'xtatdilar: intuitiv, majoziy, o'ta sezgir. Qoidalarni-mantrani ko'p marta takrorlash kerak edi, keyin ularni saqlash va avlodlarga etkazish uchun ularni yozib olish. Bu vizual va og'zaki ifoda shaklidagi ratsionalizmning birinchi inqilobi edi. Bu vizual tarzda ifodalangan chizilgan rasm emas, balki harf - yangi belgi edi, faqat tiriklar tasvirlar to'plamida nutqning rasmiylashtirilishiga olib keladigan yangi tushunchalar, yangi qoidalar va tartiblarning shakllanishiga hissa qo'shdilar. Bu intellektual inqilob edi, ehtimol Hind-Evropa tsivilizatsiyasida birinchi. Bu asosan tasvirni anglatardi. Og'zaki ifoda - bu miyaning qonuniy yarim sharining rivojlanishi va uning fikrlashi - ratsionalizm. Aynan shu vaqtlardan boshlab Yevropa tushunishidagi "qonun" o'z hisobini boshlaydi.

Qadimgi hindular mentalitetining yana bir xususiyatini ta'kidlash lozim. Antinomiya ularning fikrlashiga xos emas edi. Ular dunyoni ikki tomonlama qarama-qarshilikda idrok etishmadi: "yaxshilik-yomonlik", "adolat-adolatsizlik", "moddiy-ma'naviy". Advaita qadimgi hind tafakkurining asosiy tamoyilidir. Dunyo G'arb mentaliteti yana qaytib kelayotgan yaxlitlik, birlik sifatida qabul qilindi. Bunday fikrlash hali biz uchun mavjud emas. Bu erda boshlang'ich pozitsiyalar odatdagi qarashlarimizga qarama-qarshi edi. Agar Evropa madaniyatida inson individuallik, ya'ni har qanday kollektivga nisbatan dastlab birlamchi tur sifatida qaralsa, Qadimgi Hindiston uchun boshqacha holat xarakterli bo'lgan. U erda ijtimoiy butunlik ontologik jihatdan shaxsdan oldinroq bo'lgan. Hindlarning ongi kollektiv identifikatsiyaga yo'naltirilgan va individualdan tashqari yaxshilik prezumptsiyasi bilan bog'liq edi. Bundan tashqari, jamiyat a'zolari turli xil va tengsiz insoniy fazilatlarga ega sifatida qabul qilingan. Shuning uchun G'arbning "tenglik" va "adolat" kabi huquqiy qadriyatlari nuqtai nazaridan fikr yuritish shunchaki imkonsiz edi. Qadimgi Hindiston odami o'zining ijtimoiy olamida dastlab berilgan kosmik miqyosida ma'lum doiraga kiritildi.

"fiksatsiya", "ushlab turish" tizimi yordamida, masalan: varna, kasta. Sinf va yosh majburiyatlarining muqaddas qonuni, ulug'vor va ajoyib tarzda ishlab chiqilgan ijtimoiy me'yoriy tizim asrlar davomida jamiyatning yaxshi muvofiqlashtirilgan ishini tartibga solib turdi. Inson hayoti bosqichlarini chinakam bilish va ularning me'yorlariga majburiy rioya etish borliqning eng yuqori maqsadiga yo'l sifatida qaraldi. moksha, qullikdan qutulish

Karma ravishda oldindan belgilangan hayot rejasi bilan tug'ilgan hindu oilasi, klani, kastasi, qishlog'ining a'zosi sifatida unga amal qilishi kerak edi. Bu uning diniy va ijtimoiy burchidir va agar u o'zining ijtimoiy muhiti qoidalari va me'yorlarini g'ayrat

bilan bajaruvchi bo'lsa, uni eng yaxshi tarzda bajara oladi. Bu qadimiy hind jamiyatining asoslari - ijtimoiy va huquqiy normativlarning ijtimoiy va madaniy takror ishlab chiqarilishini ta'minladi. Va bu poydevor tarmoqning barcha xususiyatlariga ega edi, chunki shaxs shaxslararo munosabatlarda emas, balki ushbu tarmoq hujayralari munosabatlarida qatnashgan. Shaxs tug'ilishidan meros bo'lib qolgan ijtimoiy rolga odatlanib, unga ijtimoiy vazifalar, lavozimlar va imtiyozlar tizimini kafolatlashi kerak edi. Ijtimoiy hamjamiyatning bir qismi sifatida hindularning ijtimoiy xatti-harakatlarini tartibga solish umumiy bo'lib, zarurat sifatida qabul qilindi. Har qanday qonuniy Evropa tizimi dharma emas, bunday boshqaruvni ta'minlay oladi.

G. Xesse bu haqda mulohaza yuritib shunday deb yozgan edi: "Hindistonning eng buyuk onglari dunyo va inson haqida o'ylashdi, shu vaqtdan beri muhim qo'shimchalarsiz amalga oshirilgan va ularga muhtoj bo'lmagan ajoyib g'oyalar va e'tiqodlar tizimini yaratdilar. hayotiy kuchga to'la va millionlab odamlarning yashashiga yordam beradi. " Yevroposentrizm nuqtai nazaridan hindular hech qanday huquqlarga ega emas, faqat majburiyatlarga ega edilar. Lekin mana qiziq narsa. Ushbu vazifalarning bajarilishi hindlarning kundalik hayotidagi matolarni tashkil etdi va uning butun hayoti bilan bog'liq mazmunli edi. Boshqalarga xizmat qilib, belgilangan vazifalarni bajarib, hindu shu tariqa o'z hayoti uchun strategiya yaratdi.

Zamonaviy huquq bilan taqqoslaganda klassik hind qonuni o'ziga xos huquqiy tizim edi, chunki u qonun va odob-axloqning noyob qadriyatlar sxemasi bilan noyob tartibga solingan. Qadimgi Hindiston alohida huquq an'analari ifodalagan va tarixiy jihatdan mustaqil nazariya va amaliyot maktabiga ega bo'lgan. Vedik davridagi qonunning asosiy maqsadi odillik va burchni anglatuvchi " dharma " ni saqlab qolish edi . Dharma ham qonuniy, ham diniy vazifalardan iborat. Bu nafaqat qonunlar va sud protseduralarini, balki marosimlarni tozalash, shaxsiy gigiena rejimlari va kiyinish usullari kabi inson faoliyatining keng doirasini ham o'z ichiga oladi. Dharma hayotni boshqarishga intilgan asosiy ko'rsatmani berdi.

Bu davrda huquq manbalari Sruti , Smriti va axaralar (urf-odatlar) bo'lgan. Sruti 4 Vedadan iborat, ya'ni Rigveda , Yajurveda , Samaveda va Atharvaveda . Ushbu Vedalar asosan diniy burchlar, urf-odatlar va urf-odatlar bilan shug'ullangan. Ikkinchi manbaga Smriti deyiladi, bu so'zma-so'z "yodda qolgan" degan ma'noni anglatadi va an'analarga ishora qiladi. Ular to'plangan an'analarni o'z ichiga olgan inson tomonidan yozilgan matnlar.

Ushbu matnlar ko'pincha huquqiy hukmlar va fikrlar uchun ishlatilgan. Ular dharma mavzusi bilan shug'ullangan va xulq-atvor qoidolari va marosimlar bilan dharma bo'yicha qo'llanma bo'lgan. Dxarmasutra (Dharmashastraning dastlabki to'rtta matni) barcha ashrama uchun vazifalar qoidalarini muhokama qiladi: talaba qalpoqchasi, uy egasi, pensiya yoki o'rmonda yashash va voz kechish. Shuningdek, ular shohlarning marosimlari va vazifalarini va sud ishlarini ta'minlaydi.

Dharmasutralarning boshqa masalalari orasida dietaga oid qoidalar, jinoyatlar va jazolar, kundalik qurbonliklar va dafn marosimlari mavjud.

Dharmashastra uchta toifani yoki mavzuni o'z ichiga oladi. Birinchisi - bu to'rtinchi kasta yoki varnaning har biri bajarishi kerak bo'lgan kundalik marosimlar, hayot tsikli marosimlari, shuningdek, o'ziga xos vazifalar va to'g'ri yurish-turish qoidalarini ta'minlaydigan Achara. Kundalik marosimlarda kunlik qurbonliklar, qanday ovqatlanish va uni qanday olish, diniy sovg'alarni kim berishi va kim qabul qilishi mumkinligi haqidagi amaliyotlar mavjud. Hayotiy sikl marosimlari - bu hayotdagi muhim voqealarda tug'ilish, turmush qurish va muqaddas ipni bog'lash kabi marosimlar. Axaralarda, shuningdek, barcha ashrama uchun vazifalar uchun qoidalar mavjud. Ashrama : o'z ichiga oladi hayot to'rt bosqichlari quyidagilar brahmacharya (talaba hayot), Grihastha (uy egasiga), Vanaprastha(o'rmonda yashovchi) va Sanyasa (rad etuvchi). Dharmashastrada sanab o'tilgan ikkinchi mavzu - " vyavaxara ". Vyavaxara - bu qonunlar va yuridik protseduralar. Ular sudni tashkil qilish, guvohlarni tinglash va so'roq qilish, jazo tayinlash va ijro etish va adolatni ta'minlash uchun " rajadharma " yoki qirolning vazifalari va majburiyatlarini o'z ichiga oladi . Uchinchi toifaga " prayaschitta " deyiladi , bu dharma qonunlarini buzganlik uchun jazo va jazo qoidalarini belgilaydi. Ular taqiqlangan narsani qilish gunohini yo'q qilishlari tushuniladi.

Vedalar davrida sud protseduralari, shu jumladan sud protseduralari "viyavaxara" deb nomlangan. Zamonaviy pletning ekvivalenti "purvapaksha", yozma bayonoti esa "uttar" deb nomlangan. Sud jarayoni "kriya" deb nomlandi va hukm "nirnaya" deb e'lon qilindi. Bu davrda advokatlar yoki advokatlar kasbi noma'lum edi. Hakamlar hay'ati tomonidan sud jarayoni va og'ir sinovlar ushbu davrda mavjud bo'lgan ikkita sinov turi edi. J. Rama Djoisning fikriga ko'ra qadimgi hind va konstitutsiyaviy tuzum majburiyatlarga asoslangan jamiyat o'rnatgan. Qioldan tortib to jamiyatning eng past darajasigacha bo'lgan har bir kishi jamiyat oldidagi burchini bajarishi shart degan fikrda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Лъвы Будды. Жизнеописания восьмидесяти четырех сиддхов. – СПб., 1996.
2. Рамачарака. Религии и тайные учения Востока. – СПб., 1914.
3. Семенцов В.С. Бхагавадгита в традиционной и современной научной критике. – М., 1985.
4. Степанянц М.Т. Восточная философия: вводный курс. Избранные тексты. – М., 1997.
5. Торчинов Е.А. Религии мира: Опыт запредельного: Психология и трансперсональные состояния. – СПб., 1998.